

Transcendentno (-ní) / Descendentní x transcenční

Termín „transcendence“ a další v užití některých myslitelů chybně evokují mylnou představu, že jde o něco, k čemu se my lidé můžeme „dostávat“ (k čemu můžeme „přistupovat“) pouze tak, že od sebe a od své situace nějak přešplháme kamsi výš. (Základní sloveso je scando = šplhám, trans- znamená dál a výš.) Naproti tomu u Kanta označují tyto termíny něco, k čemu člověk vůbec nemá žádný přístup a co nemůže poznat („věc o sobě“). Ve fenomenologii je zvykem říkat, že se nám věci „ukazují“, že k nám dokonce jakoby „přicházejí“, že se nám „dávají“. Po mém soudu k nám nepřicházejí věci samy, ale přichází k nám „jasno o věcech“, přesněji „Pravda o věcech“ - a i to není zcela přesné; přichází k nám „Pravda“ a teprve v jejím světle se nám věci ukazují. Pokud bychom chtěli zůstat u té „prostorovosti“ (byť chápané metaforicky), měli bychom spíš užívat termínu „descendence“, jako že Pravda naopak sestupuje k nám. Na naší straně není třeba (dokonce ani možno) „šplhat výš“, ale je zapotřebí otevřenosti vůči Pravdě, tj. vnímavosti vůči „tomu pravému“, vůči tomu, co „má být“. Užívat termínu „transcendentní“ je pro označení toho, co nám (tj. pro nás) je „vnější“, příliš jednoznačně předpokládá, že my sami jsme nějak jednotní, uzavření do sebe a pro sebe, tedy že toto své uzavření musíme nějak prolomit, abychom se dostali nějak „ven ze sebe“ (ze své subjektivity, eventuelně i subjektivity). Tady je zase někde v pozadí pojetí, že jsoucím je tím, čím je, samo sebou, per se. Tedy že někde v základu všeho jsou taková na nikom a na ničem nezávislá „jsoucna“. Žádné takové „jsoucno“ však neexistuje a není vůbec možné, ale vždycky se děje, tj. stává se v interakci a interkomunikaci s jinými jsoucnými. To ovšem vždycky znamená jakési připodobnění aspoň těm druhým podobným jsoucnům. O transcenci bychom proto spíš měli mluvit tam, kde se jsoucno-událost ve svém dění dokáže tomuto připodobňování v určitém perspektivním směru vymknout (případně ne samo, ale zase též v komunikaci aspoň s některými jsoucnými jinými a dát vznik čemusi, co tu dříve nebylo. A tam pak lze uvažovat o tom, jak se toto „nové“ „řídí“, „spravuje“ či „shoduje“ s tím „pravým“, s tím, co „má být“.

(Písek, 111020-1.)